

МИЛЛИЙ ҚУРИЛИШ САНОАТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ВА
ДИВЕРСИФИКАЦИОН ЖАРАЁНЛАРНИ РАҒБАТЛАНТИРИШ БЎЙИЧА
ДАВЛАТ ДАСТУРЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

Мараимова К.Ш.

ЖИДУ “ТТваММ” кафедра катта ўқитувчиси

kamolashuxrat@gmail.com

+998908062440

Аннотация: Соҳада маҳсулот диверсификациясини амалга ошириш, инновациялардан кенг фойдаланиш жараёнлари ривожланишига тўсқинлик қилаётган тизимли муаммолар ўрганилди. Миллий қурилиш саноатини ривожлантириш ва диверсификацион жараёнларни рағбатлантириш бўйича давлат дастурларини такомиллаштириш йўналишлари таҳлил қилинди.

Калит сўзлар: қурилиш саноати тармоғи, диверсификация, тизимли муаммолар, стратегик мақсадлар кўрсаткичи, “Uzbekistan Building Code (UBC)” техник меъёрлаш ва стандартлаштириш тизими

Аннотация: Изучены системные проблемы, препятствующие развитию процессов диверсификации продукции и широкого использования инноваций в промышленности. Проанализированы направления совершенствования государственных программ развития национальной строительной отрасли и стимулирования процессов диверсификации.

Ключевые слова: отрасль строительной промышленности, диверсификация, системные проблемы, индикатор стратегических целей, система технического регулирования и стандартизации «Uzbekistan Building Code (UBC)»

Annotation: We studied systemic problems that impede the development of product diversification processes and the widespread use of innovations in the industry. The directions for improving the state programs for the development of the national construction industry and the promotion of diversification processes were analyzed.

Key words: construction industry network, diversification, systemic problems, indicator of strategic goals, "Uzbekistan Building Code (UBC)" technical regulation and standardization system

Янги Ўзбекистон шароитида миллий қурилиш саноатини ривожлантириш, соҳада фаолият юритаётган корхоналар амалиётида маҳсулот диверсификациясини амалга оширилишини жадаллаштириш, жумладан, мазкур тармоқда хўжалик фаолияти юритаётган корхоналар фаолиятини янада такомиллаштириш, соҳага рақамли технологияларни жорий этишга қаратилган ислохотларга устуворлик қаратилиб келинмоқда. Қурилиш тармоғи иқтисодиётнинг барча соҳалари моддий-техник базасини яратишда ҳамда аҳолининг шинам уй, ижтимоий ва муҳандислик

инфратузилмаси хизматлари, шунингдек, маданий хордиққа бўлган эҳтиёжларини қондиришда муҳим роль ўйнайди.

Бугунги кунда, соҳада маҳсулот диверсификациясини амалга ошириш, инновациялардан кенг фойдаланиш жараёнлари ривожланишига қуйидаги тизимли муаммолар ҳалал бераётганлиги Президент Ш.М. Мирзиёев томонидан таъкидлаб ўтилган бўлиб, унга кўра:

- шаҳарсозлик фаолиятини техник тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар сезиларли даражада эскириб қолди ҳамда архитектура-қурилиш ишларини олиб боришнинг замонавий услубларини, энергия тежамкор технологиялар ва материалларни кенг қўллаш имкониятларини инобатга олмайди;

- кўпчилик аҳоли пунктларида бош режалар мавжуд эмаслиги ёки бино ва иншоотларни қуришда уларга риоя қилинмаслиги ҳудудларда комплекс равишда қурилиш олиб бориш, ишлаб чиқариш ва инфраструктура объектларини жойлаштириш, тадбиркорлик, ишчанлик ва инвестиция фаоллигини ривожлантиришга салбий таъсир кўрсатмоқда;

- лойиҳа-қидирув ишларининг мавжуд бозори тенденциялари кўп ҳолларда лойиҳа ишининг илғор ривожланиши, юқори технологияли, замонавий ва ўзига хос архитектура лойиҳаларини яратиш учун шарт-шароит туғдирмайди;

- шаҳарсозлик фаолиятини амалга ошириш соҳасидаги рухсат бериш тартиб-таомилларининг мукамал эмаслиги ва оқибатда ходимларни қурилиш-монтаж ишларига ноқонуний асосда (керакли ҳужжатларни расмийлаштирмасдан) жалб қилиш, ўзбошимчалик билан қурилган биноларнинг кўпайиши, қурилиш ташкилотлари ходимларининг зарур билим ва малакага эга эмаслиги қурилиш тармоғининг инвестициявий жозибадорлигига салбий таъсир кўрсатмоқда ҳамда қурилиш-монтаж ишларини амалга оширишда, қурилган бино ва иншоотлардан кейинчалик фойдаланишда хавфсизлик талабларининг бузилишига олиб келмоқда;

- замонавий ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш даражасининг пастлиги инвестиция жараёнлари иштирокчилари ва шаҳарсозлик фаолияти субъектларига давлат хизматларини кўрсатишнинг максимал шаффофлиги ва тезкорлигини таъминлаш имконини бермайди;

- амалий қурилиш фанининг ривожланмаганлиги, олий таълим муассасаларининг илмий ва моддий-техник салоҳияти заифлиги кадрларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини ривожлантириш имконини бермайди.¹⁰

Юқорида кўрсатилган муаммолар қурилиш тармоғининг жадал ривожланишига тўсқинлик қилмоқда.

¹⁰ Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси қурилиш тармоғини модернизация қилиш, жадал ва инновацион ривожлантиришнинг 2021-2025 йилларга мўлжалланган стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-6119-сонли Фармони, 27.11.2020 й. <https://lex.uz/docs/5130468>

1-жадвал

**2021-2025 йилларда Ўзбекистон Республикаси қурилиш тармоғини
ривожлантиришнинг стратегик мақсадлари кўрсаткичлари¹¹**

Кўрсаткичлар	2021 й	2023 й	2025 й
Миллий шаҳарсозлик нормалари ва қоидаларини халқаро норматив ва стандартлар билан уйғунлаштириш	10 %	30 %	50 %
“Шаффоф қурилиш” миллий ахборот тизими доирасида қўшимча тўртта электрон платформа яратилишини таъминлаш	1	2	4
Лойиҳа-смета ҳужжатларини ишлаб чиқишнинг “ҳажм” услубини жорий этиш улушини республикадаги қурилиш объектларининг умумий сонига нисбатан 50 фоизга етказиш	–	25 %	50 %
Архитектура ва қурилиш соҳасидаги олий таълим муассасаларидан бирининг халқаро тан олинган ташкилотлар рейтингларидаги Осиё мамлакатларининг энг яхши олий таълим муассасалари рўйхати (ТОП-1000) кириши	–	–	1
Шаҳарларнинг барчасини бош режалар билан қамраб олишга эришиш	96 %	98 %	100 %
Шаҳар посёлкаларининг 25 фоизини бош режалар билан қамраб олишга эришиш	18 %	22 %	25 %

Бугунги кунда мамлакатда “Ўзбекистон Республикаси қурилиш тармоғини модернизация қилиш, жадал ва инновацион ривожлантиришнинг 2021-2025 йилларга мўлжалланган стратегияси”да соҳани ривожлантириш бўйича қуйидаги устувор мақсадлар (1-жадвалга қаранг) белгилаб берилган:

- 2025 йил охирига бориб “Бизнес юритиш” халқаро индексида (Doing Business Index) “қурилишга рухсатномалар олиш” (Dealing with Construction Permits) йўналиши бўйича Ўзбекистон Республикасининг позициясини жорий 61,7 баллдан 78,2 баллгача яхшилаш;

- Ўзбекистон Республикасининг геологик, табиий-иқлим, сейсмологик ва бошқа хусусиятларини инобатга олган ҳолда 2025 йилга бориб миллий шаҳарсозлик

¹¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси қурилиш тармоғини модернизация қилиш, жадал ва инновацион ривожлантиришнинг 2021-2025 йилларга мўлжалланган стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-6119-сонли Фармонида 3-илова, 27.11.2020 й. <https://lex.uz/docs/5130468>

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

нормалари ва қоидаларини камида 50 фоиз даражасида халқаро норматив ва стандартлар билан уйғунлаштиришга эришиш;

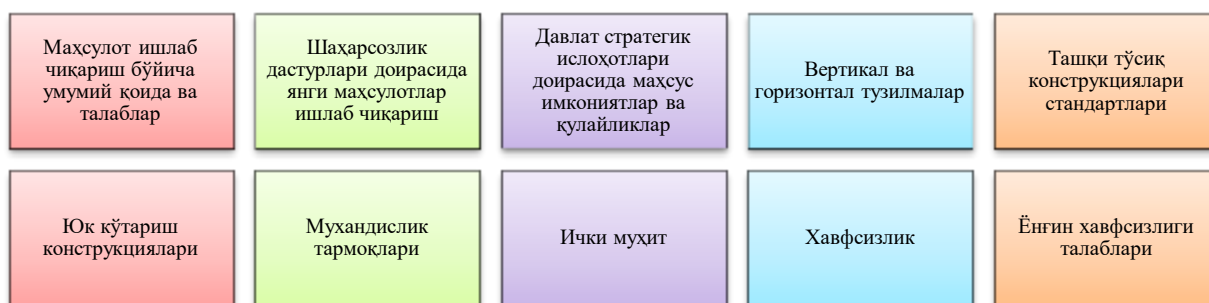
- 2025 йилга бориб шаҳарларнинг барчасини ва шаҳар посёлкаларининг 25 фоизини бош режалар билан қамраб олишга эришиш;

- 2025 йилга бориб “Шаффоф қурилиш” миллий ахборот тизими доирасида қўшимча тўртта электрон платформа яратилишини, шунингдек, уларнинг идоралараро ахборот тизимлари ва маълумотлар базалари билан интеграция қилинишини таъминлаш;

- лойиҳа-смета ҳужжатларини ишлаб чиқишнинг “ҳажм” услубини жорий этиш улушини 2025 йилга бориб республикадаги қурилиш объектлари умумий сонининг 50 фоизигача етказиш;

- 2025 йилга бориб архитектура ва қурилиш соҳасидаги олий таълим муассасаларидан бирининг халқаро тан олинган ташкилотлар рейтингларидаги Осиё мамлакатларининг энг яхши олий таълим муассасалари рўйхатига (ТОП-1000) кириши.¹²

Жумладан, мамлакат қурилиш саноати корхоналарида маҳсулотни диверсификациялаш ҳисобига халқаро бозорларга чиқиш амалиётини қўллаб-қувватлашда соҳада етакчилик қилаётган, жумладан, қурилиш маҳсулотлари экспорт қилиш ҳажми ортиб бораётган корхоналар фаолиятини халқаро стандартларга мослаштиришда “Uzbekistan Building Code (UBC)” техник меъёрлаш ва стандартлаштириш тизимини шакллантириш керак бўлади.

2-расм. “Uzbekistan Building Code (UBC)” техник меъёрлаш ва стандартлаштириш тизимининг таркибий компонентлари¹³

Таклиф этилаётган “Uzbekistan Building Code (UBS)” техник меъёрлаш ва стандартлаштириш тизими Техник меъёрлаш ва стандартлаштириш илмий-тадқиқот институти томонидан мунтазам такомиллаштирилиб бориши зарур. Бу орқали

¹² Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси қурилиш тармоғини модернизация қилиш, жадал ва инновацион ривожлантиришнинг 2021-2025 йилларга мўлжалланган стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-6119-сонли Фармони, 27.11.2020 й. <https://lex.uz/docs/5130468>

¹³ Муаллиф томонидан тузилган

мамлакатда қурилиш саноати корхоналарида маҳсулот диверсификацияси жараёнларининг самарадорлигини таъминлашга эришилади.

Шу билан биргаликда, қурилиш саноати корхоналарида маҳсулотни диверсификациялаш жараёнлари самарадорлигини оширишда улар томонидан ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг сифати ва нархларини ўзида акс эттирган миллий классификаторни шакллантириш талаб этилади. Бу турдаги классификаторнинг шакллантирилиши маҳсулотни диверсификациялаш жараёнлари натижасида янги турдаги маҳсулотлар билан қурилиш бозорига кириб келиш жараёнида хўжалик субъектлари томонидан асоссиз равишда нархларнинг ошиб кетиши ва маҳсулотлар сифатини сунъий тарзда корхона манфаатлари нуқтаи назаридан ўзгартириш ҳолатларни олдини олиш имконини беради. Шу билан биргаликда, қурилиш саноати маҳсулотлари ва ресурслари миллий классификаторини рақамли технологияларга асосланган ҳолда электрон платформа шаклида шакллантириш мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблаймиз.

Хулоса қилиб, юқорида билдириб ўтилган таклифлар асосида мамлакатда қурилиш корхоналари маҳсулотини диверсификациялашни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш дастурларининг такомиллаштирилиши соҳада амалга оширилаётган стратегик ислохотлардан қўзланган мақсад ва вазифаларни ўз вақтида самарали ҳал этиш имконини беради. Жумладан, қурилиш корхоналарида маҳсулот диверсификациялаш имкониятлари кенгайиб, пировард натижада қурилиш саноатида яратилаётган қўшилган қиймат ҳажмининг барқарор суръатларда ўсиб боришига эришилади.

ФОЙДАЛАНИЛГАН МАНБААЛАР:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси қурилиш тармоғини модернизация қилиш, жадал ва инновацион ривожлантиришнинг 2021-2025 йилларга мўлжалланган стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-6119-сонли Фармони, 27.11.2020 й. <https://lex.uz/docs/5130468>
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси қурилиш тармоғини модернизация қилиш, жадал ва инновацион ривожлантиришнинг 2021-2025 йилларга мўлжалланган стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-6119-сонли Фармонига 3-илова, 27.11.2020 й. <https://lex.uz/docs/5130468>
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси қурилиш тармоғини модернизация қилиш, жадал ва инновацион ривожлантиришнинг 2021-2025 йилларга мўлжалланган стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-6119-сонли Фармони, 27.11.2020 й. <https://lex.uz/docs/5130468>